

# Luiza Mańkowska-Wróbel

---

## Międzynarodowe uwarunkowania wprowadzania zasad zrównoważonego rozwoju w gospodarce wodno-ściekowej

---

Ekonomiczne Problemy Usług nr 43, 197-209

---

2009

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej [bazhum.muzhp.pl](http://bazhum.muzhp.pl), gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

*LUIZA MAŃKOWSKA-WRÓBEL\**

**MIĘDZYNARODOWE UWARUNKOWANIA  
WPROWADZANIA ZASAD ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU  
W GOSPODARCE WODNO-ŚCIEKOWEJ**

**Wstęp**

Problem ochrony i gospodarowania zasobami wodnymi w Polsce jest jednym z głównych elementów kształtujących politykę ekologiczną państwa. Zgodnie z zapisami tzw. ramowej dyrektywy wodnej „woda nie jest produktem handlowym takim jak każdy inny, ale raczej dziedzictwem, które musi być chronione, bronione i traktowane jako takie”. Przyjęcie przez Polskę zrównoważonego rozwoju jako podstawowej zasady formułowania polityki społeczno-gospodarczej oraz zobowiązania wynikające z polityki wodnej Unii Europejskiej wymagają nowego spojrzenia na użytkowanie i ochronę zasobów wodnych w naszym kraju. Jako pełnoprawny członek Wspólnoty, Polska zobowiązana jest dostosować swoje ustawodawstwo w zakresie gospodarki wodno-ściekowej do wymagań Unii Europejskiej. Kierunki rozwoju polityki wodnej determinowane są ponadto wieloma międzynarodowymi regulacjami formalnoprawnymi: programami, umowami i konwencjami w zakresie ochrony środowiska i zdrowia człowieka, których sygnatariuszem jest Polska.

Celem opracowania jest przegląd wybranych, podstawowych uregulowań międzynarodowych wpływających na zintegrowane gospodarowanie zasobami

---

\* Luiza Mańkowska-Wróbel – mgr, Zakład Zarządzania Przedsiębiorstwem, Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Oświęcimiu.

wodnymi w Polsce i na ich ochronę. W pracy przedstawiono również pojęcie zrównoważonego rozwoju w aspekcie gospodarki wodno-ściekowej.

### Zasada zrównoważonego rozwoju w gospodarce wodno-ściekowej

Zintegrowane zarządzanie zasobami wodnymi i gospodarką ściekową stanowi nieodłączną część rozwoju społeczno-gospodarczego i tym samym uwzględnia wzajemne zależności w całym systemie, na który składają się: społeczeństwo, gospodarka i środowisko<sup>1</sup>.

Po raz pierwszy idea zrównoważonego rozwoju pojawiła się podczas konferencji w Sztokholmie (1972), a zdefiniowana została w 1975 r. na II Sesji Rady Zarządzającej Programem Ochrony Środowiska ONZ. Termin ten oznaczał, iż rozwój gospodarczy nie będzie prowadził do naruszenia ani degradacji, w sposób istotny, środowiska, w którym żyje człowiek, oraz nie będzie godził w prawa przyrody, które nie powinny być zakłócane przez rozwój cywilizacyjny, kulturalny i gospodarczy<sup>2</sup>.

Wraz z rozwojem ogólnoswiatowej dyskusji ekologicznej koncepcja zrównoważonego rozwoju została w 1987 r. wprowadzona do polityki i świadomości grup społecznych w tzw. Raporcie Brundtland Światowej Komisji ds. Środowiska i Rozwoju ONZ<sup>3</sup> Raport ten ogólnie definiuje rozwój zrównoważony jako „trwały rozwój służący zaspokajaniu potrzeb bieżących, bez ponoszenia ryzyka, że przyszłe pokolenia nie będą mogły zaspokajać swoich potrzeb”<sup>4</sup>. W latach późniejszych koncepcja zrównoważonego rozwoju została najszerzej rozwinięta na konferencji ONZ „Środowisko i rozwój” w 1992 r. w Rio de Janeiro oraz w trakcie Światowego Szczytu Zrównoważonego Rozwoju w Johannesburgu w 2002 r., który przyjął *Deklarację w sprawie zrównoważonego rozwoju*<sup>5</sup>.

W literaturze pojęcie „rozwój zrównoważony” bardzo często niesłusznie stosowane jest zamiennie z terminami „ekorozwój” lub „trwały rozwój”. We-

<sup>1</sup> R. Miłaszewski, *Polityka ochrony wód w Polsce*, w: S. Kozłowski (red.), *Regionalne strategie rozwoju zrównoważonego*, Wydaw. Ekonomia i Środowisko, Białystok 2004, s. 328.

<sup>2</sup> B. Poskrobko, *Podstawy polityki ekologicznej*, w: K. Górka, B. Poskrobko, W. Radecki, *Ochrona środowiska. Problemy społeczne, ekonomiczne i prawne*, PWE, Warszawa 1998, s. 75.

<sup>3</sup> E. Kośmicki, *Dylematy zrównoważonego rozwoju w warunkach globalizacji gospodarki*, w: A. Papuziński (red.), *Zrównoważony rozwój. Od utopii do praw człowieka*, Oficyna Wydawnicza Branta, Bydgoszcz 2005, s. 148.

<sup>4</sup> World Commission on Environment and Development, *Our Common Future*, Oxford and New York (Raport Brundtland), 1987, s. 12.

<sup>5</sup> A. Lisowska, *Zrównoważony rozwój i subsydiarność jako podstawowe zasady polityki ochrony środowiska Unii Europejskiej*, w: A. Papuziński (red.), *Zrównoważony rozwój...*, s. 148.

dług Mieczysława Adamowicza trwały rozwój to „harmonizowanie celów społecznych, ekonomicznych i ekologicznych prowadzących do wzrostu jakości życia w teraźniejszości z zachowaniem możliwości zaspokajania potrzeb ludzkich w przyszłości”<sup>6</sup>. Podobnie zdefiniowano rozwój zrównoważony w Instytucie na rzecz Ekorozwoju. Przyjęto, że „ekorozwój to rozwój społeczno-gospodarczy, w którym – w celu równoważenia szans w dostępie do środowiska, poszczególnych społeczeństw i ich obywateli zarówno współczesnego, jak i przyszłych pokoleń – następuje proces integrowania działań politycznych, gospodarczych i społecznych z zachowaniem równowagi przyrodniczej oraz trwałości podstawowych procesów przyrodniczych”<sup>7</sup>.

Zdaniem Elżbiety Lorek zrównoważony rozwój jest programem restrukturyzacji ekonomicznych, społecznych i technicznych powiązań, mających na celu ochronę przyrody i środowiska człowieka na użytek obecnego i przyszłych pokoleń oraz uznania wartości przyrody jako takiej<sup>8</sup>.

Koncepcja rozwoju zrównoważonego jest zatem przykładem myślenia globalnego, w którym chodzi nie tylko o odległą perspektywę czasową, ale także o uwzględnianie dużej liczby zmiennych ekonomicznych i środowiskowych (ekologicznych), które łącznie kształtują rozwój społeczno-gospodarczy<sup>9</sup>. Jak wynika z poniższego rysunku, polityka oparta na zasadach zrównoważonego rozwoju zarówno na szczeblu międzynarodowym, krajowym, jak i regionalnym oraz lokalnym powinna uwzględniać łącznie politykę społeczną, ekologiczną i gospodarczą.

Według raportu *Water for the Present and for the Future* zintegrowane zarządzanie zasobami wodnymi oznacza planistyczne i wdrożeniowe działanie odpowiednich struktur administracji rządowej i samorządowej, które oparte jest na koncepcji systemów i uwzględnia wewnętrzne funkcyjne powiązania pomiędzy jakością i ilością wód powierzchniowych i podziemnych oraz zewnętrzne od-

---

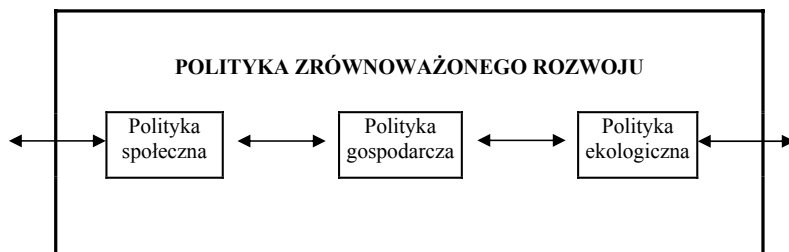
<sup>6</sup> M. Adamowicz, *Rola polityki agrarnej w zrównoważonym rozwoju obszarów wiejskich*, „Roczniki Naukowe” SERiA, t. II, z. 1, Koszalin 2000, s. 69.

<sup>7</sup> P. Gradziuk, *Rola rolnictwa i leśnictwa w zrównoważonym rozwoju obszarów wiejskich*, „Problemy Integracji Rolnictwa” 2000, nr 4, s. 32.

<sup>8</sup> E. Lorek, *Zarządzanie środowiskiem na poziomie lokalnym w procesie integracji europejskiej*, w: A. Klasik, Z. Ziolo (red.), *Problemy transformacji struktur regionalnych o konkurencyjność regionów w procesie integracji europejskiej*, Wydaw. Wyższej Szkoły Informatyki i Zarządzania w Rzeszowie, Rzeszów 2002, s. 113.

<sup>9</sup> A. Woś, *Rozwój zrównoważony*, w: tegoż (red.), *Encyklopedia agrobiznesu*, Fundacja Innowacja, Warszawa 1995, s. 740.

działywania między gospodarką wodną a innymi sektorami zarządzania, takimi jak ochrona środowiska, energetyka czy planowanie regionalne<sup>10</sup>.



Zakres polityki zrównoważonego rozwoju

Źródło: K. Górka, B. Poskrobko, W. Radecki (red.), *Ochrona środowiska...*, s. 85.

Zastosowanie zasady zrównoważonego rozwoju w gospodarce wodnej oznacza więc dążenie do takiego zaspokojenia potrzeb związanych z wykorzystaniem zasobów wodnych, aby nie uszczuplać przyszłym pokoleniom dostępu do tych zasobów, a jednocześnie chronić ekosystemy wodne i od wody zależne w celu zachowania trwałości naturalnych procesów przyrodniczych<sup>11</sup>. W Polsce trwa obecnie proces wdrażania tych zasad, m.in. poprzez zapisy znolizowanej ustawy *Prawo wodne*, która uwzględnia nowatorskie regulacje ramowej dyrektywy wodnej.

### **Rola nadrzędnych strategii i programów międzynarodowych w zrównoważonym gospodarowaniu wodami**

Uwarunkowania międzynarodowe w zakresie gospodarowania wodami wynikają z międzynarodowej współpracy Polski w dziedzinie ochrony środowiska i zdrowia człowieka, prowadzonej w ramach Unii Europejskiej i umów międzynarodowych, których Polska jest sygnatariuszem. Szczegółowe cele i zadania w zakresie gospodarki wodno-ściekowej wynikają ze strategicznych dokumentów opracowywanych i przyjmowanych na najwyższych szczeblach decyzyjnych.

Należałoby tu wymienić przede wszystkim tzw. strategię lizbońską, uzupełniającą ją strategię goeteborską (*Zrównoważona Europa dla lepszego świata: Strategia zrównoważonego rozwoju Unii Europejskiej*) oraz *Szósty program działań UE na rzecz środowiska „Środowisko 2010: Nasza przyszłość, nasz wy-*

<sup>10</sup> R. Miłaszewski, *Polityka ochrony...*, s. 328.

<sup>11</sup> *Strategia Gospodarki Wodnej*, Rada Ministrów, Warszawa 2005, s. 18.

bór". Wszystkie wymienione dokumenty strategiczne określają ramy i podstawy przygotowania w Polsce programów operacyjnych, które z kolei wyznaczają cele szczegółowe realizowane na poziomie regionalnym<sup>12</sup>.

Celem strategii lizbońskiej, przyjętej na szczycie przywódców UE w marcu 2000 r. i uzupełnionej na szczycie w Goeteborgu w czerwcu 2001 r. o wymiar środowiskowy, było uczynienie z Unii Europejskiej w ciągu dziesięciu lat najbardziej dynamicznej, konkurencyjnej i opartej na wiedzy gospodarki na świecie, zdolnej do zapewnienia zrównoważonego wzrostu, oferującej więcej lepszych miejsc pracy, większą spójność społeczną, jak również poszanowanie środowiska naturalnego.

Obowiązująca obecnie tzw. odnowiona strategia lizbońska, przyjęta w 2005 r., jako swoje filary definiuje cztery polityki horyzontalne odnoszące się do zagadnień: społeczeństwa informacyjnego, innowacyjności, równości szans, zrównoważonego rozwoju i ochrony środowiska. Strategia lizbońska w sposób generalny wskazuje na konieczność spełniania wymogów ochrony środowiska jako warunek realizacji strategicznego celu budowy spójnego i bezpiecznego, także pod względem środowiskowym, obszaru gospodarczego na kontynencie europejskim. Oznacza to m.in. konieczność ograniczania presji wszystkich sektorów gospodarczych na ekosystemy wodne.

W odniesieniu do kwestii zrównoważonego rozwoju i ochrony środowiska, podkreślanych w odnowionej strategii lizbońskiej, należy zaznaczyć, że wkrótce po przyjęciu w 2000 r. pierwszej strategii lizbońskiej Rada Europejska, akceptując propozycję Komisji Europejskiej, na swoim szczycie w Goeteborgu w czerwcu 2001 r. uzgodniła deklarację *Zrównoważona Europa dla lepszego świata: Strategia zrównoważonego rozwoju Unii Europejskiej*.

Strategia ta wyznaczyła środowiskowe ramy dla działań w obszarach wskazanych przez strategię lizbońską. Celem naczelnym *Strategii zrównoważonego rozwoju Unii Europejskiej* jest wskazanie dróg rozwiązania problemów związanych z tzw. niezrównoważonymi tendencjami, stanowiącymi priorytetowe obszary problemowe aktualnych działań Unii Europejskiej m.in. w dziedzinie:

- zmian klimatycznych,
- zdrowia publicznego,
- zasobów naturalnych.

---

<sup>12</sup> *Prognoza oddziaływania na środowisko projektu Aktualizacji Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych – 2008* (raport wstępny), Warszawa 2009, <http://www.kzgw.gov.pl>, (maj 2009), s. 67.

Zgodnie z tą strategią aspekty ekologiczne powinny by obligatoryjnie włączane do każdej polityki sektorowej, a także do strategii i programów rozwoju na szczeblu krajowym, regionalnym i lokalnym<sup>13</sup>. Duże znaczenie dla gospodarki wodno-ściekowej ma również wspomniany już, przyjęty w 2001 r. *Szósty program działań UE na rzecz środowiska*, „*Środowisko 2010: Nasza przyszłość, nasz wybór*” (UE 6<sup>th</sup> *Environmental Action Plan (EAP)*, „*Environment 2010: Our Future, Our Choice*”). Na politykę ochrony i gospodarowania wodami szczególnie wpływ mają obszary priorytetowe tego programu w zakresie:

- a) działań na rzecz ochrony, zachowania, odbudowy i rozwoju funkcjonowania systemów naturalnych, siedlisk przyrodniczych, dzikiej flory i fauny;
- b) przyczyniania się do wysokiego poziomu jakości życia i do dobrobytu społecznego obywateli poprzez zapewnienie takiego stanu środowiska naturalnego, w którym poziom zanieczyszczenia nie powoduje szkodliwych skutków dla zdrowia ludzkiego i środowiska naturalnego drogą:
  - zapewnienia zrównoważonego w dłuższym horyzoncie czasowym poziomu czerpania z zasobów wodnych,
  - zapewniania dobrej jakości wody powierzchniowej i jakości ziemi, które nie wywołują znacznego wpływu oraz zagrożenia dla zdrowia ludzkiego i środowiska naturalnego.

Program uwzględnia w swoich założeniach kontekst społeczny oraz gospodarczy zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju. Wskazuje on na nierozdzielny związek pomiędzy dobrym stanem środowiska (jako całości i jego składowych) oraz satysfakcjonującym poziomem życia i dobrobytu społecznego.

### **Konwencje i umowy międzynarodowe wpływające na gospodarkę wodno-ściekową w Polsce**

Unia Europejska jest aktywnym członkiem i inicjatorem wielu międzynarodowych konwencji, umów i porozumień w dziedzinie ochrony środowiska. Do najważniejszych dokumentów wpływających na zintegrowane gospodarowanie zasobami wodnymi należą:

- *Konwencja o ochronie środowiska morskiego obszaru Morza Bałtyckiego* (konwencja helsińska), ratyfikowana przez Polskę w 1999 r. (Dz. U. z 2000 r. Nr 28, poz. 346),

---

<sup>13</sup> Tamże, s. 69.

- *Konwencja o obszarach wodno-błotnych mających znaczenie międzynarodowe, zwłaszcza jako środowisko życiowe ptactwa wodnego* (konwencja ramsarska), ratyfikowana w 1978 r. (Dz. U. z 1978 r. Nr 7, poz. 24, z późn. zm.),
- *Konwencja o różnorodności biologicznej*, ratyfikowana w 1995 r. (Dz. U. z 2002 r. Nr 184, poz. 1532).

Konwencja helsińska ma zastosowanie do ochrony środowiska morskiego obszaru Bałtyku, które obejmuje wodę i dno morskie łącznie z ich żywymi zasobami i innymi formami życia w morzu. Strony konwencji zobowiązane są przede wszystkim do:

- podejmowania wszelkich ustawodawczych, administracyjnych i innych środków zaradczych mających na celu zapobieganie zanieczyszczeniom, wspierających odnowę biologiczną w obszarze Morza Bałtyckiego i zachowanie jego równowagi,
- zapobiegania i eliminowania zanieczyszczeń środowiska morskiego obszaru Morza Bałtyckiego w wyniku działania substancji szkodliwych wszystkich źródeł,
- monitorowania oraz kontroli emisji substancji szkodliwych do wody i powietrza.

W 2007 r. przyjęto Bałtycki Plan Działań HELCOM. Powstał on jako odpowiedź na potrzeby stworzenia nowej strategii w celu ograniczenia zanieczyszczeń i odwrócenia procesu degradacji środowiska Bałtyku.

Konwencja z Ramsar podkreśla potrzebę zachowania obszarów wodno-błotnych, ich flory i fauny w drodze dalekowzrocznej polityki państwa, skoordynowanej ze strategiami innych krajów w tym zakresie. W spisie obszarów o znaczeniu międzynarodowym (tzw. Lista Ramsar) znajduje się około trzynastu polskich obszarów o łącznej powierzchni 145 tys. ha, a lista prawdopodobnie zostanie jeszcze rozszerzona. Implementację zapisów konwencji ramsarskiej zawiera *Strategia ochrony obszarów wodno-błotnych w Polsce wraz z planem działań na lata 2006–2013*.

*Konwencja o różnorodności biologicznej* ma na celu ochronę tej różnorodności, zrównoważone użytkowanie jej elementów oraz uczciwy i sprawiedliwy podział korzyści wynikających z wykorzystywania zasobów genetycznych, w tym przez odpowiedni dostęp do zasobów genetycznych i odpowiedni transfer właściwych technologii, z uwzględnieniem wszystkich praw do tych zasobów



i technologii, a także odpowiednie finansowanie<sup>14</sup>. Strony konwencji w miarę możliwości i potrzeb są zobowiązane m.in. do<sup>15</sup>:

- identyfikacji procesów i kategorii działań, które mają lub mogą mieć znaczny negatywny wpływ na ochronę i zrównoważone użytkowanie różnorodności biologicznej, oraz do monitoringu ich skutków,
- wspierania racjonalnego i zrównoważonego z punktu widzenia środowiska rozwoju na obszarach sąsiadujących z obszarami chronionymi, mając na uwadze wzmocnienie ochrony tych obszarów,
- włączania w miarę możliwości i potrzeb problematyki ochrony i zrównoważonego użytkowania zasobów biologicznych w proces podejmowania decyzji na szczeblu krajowym.

### **Podstawowe kierunki i podstawy polityki Unii Europejskiej w zakresie gospodarowania zasobami wodnymi**

Traktat o przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej wszedł w życie z dniem 1 maja 2004 r. i od tego momentu Polska stała się pełnoprawnym członkiem Wspólnoty.

Członkostwo Polski w Unii wiąże się z koniecznością wprowadzenia unijnego *acquis communautaire* do własnego systemu prawnego oraz skutecznego wdrażania i realizacji zaimplementowanych postanowień prawa unijnego. Proces ten nadal trwa. Traktat akcesyjny przewidział w zakresie ochrony środowiska, tak jak w innych obszarach negocjacyjnych, odpowiednie okresy przejściowe na dostosowanie prawa krajowego do ustawodawstwa Unii Europejskiej.

Polityka Unii w zakresie ochrony środowiska opiera się przede wszystkim na przyjętych programach, których przedmiotem są zasady profilaktyki i zapobiegania zagrożeniom środowiska. Obecnie realizowany jest VI Ramowy Program Działań na rzecz Środowiska (na okres od lipca 2002 do lipca 2012 r). Podejmuje on próbę integracji wymagań ochrony środowiska z innymi działaniami Wspólnoty. Wyznaczonym i strategicznym celem programu w dziedzinie ochrony wód jest przede wszystkim rozwój legislacji Unii Europejskiej i jej skuteczna implementacja, integracja zagadnień środowiskowych z przedmiotem innych wspólnotowych polityk oraz promocja polityki zrównoważonego rozwoju<sup>16</sup>.

---

<sup>14</sup> Art. 1.

<sup>15</sup> *Prognoza oddziaływania na środowisko...*, s. 55.

<sup>16</sup> *Projekt Narodowej Strategii Gospodarowania Wodami 2030 (z uwzględnieniem etapu 2015)*, Proeko CDM, <http://www.kzgw.gov.pl> (listopad 2008), s. 32.

W systemie prawnym Unii Europejskiej przyjęto wiele aktów prawnych dotyczących przywrócenia właściwego stanu wód oraz ochrony zasobów wodnych. Do instrumentów prawnych stosowanych przez UE zalicza się zalecenia, uchwały, rozporządzenia, decyzje i dyrektywy. Te ostatnie stanowią główne narzędzie polityki wodnej Wspólnoty<sup>17</sup>.

Polityka wodna UE oparta jest na zasadach IWRM – *Integrated Water Resources Management* (Zintegrowane zarządzanie zasobami wodnymi). Do zasad tych należą<sup>18</sup>:

- traktowanie zlewni jako podstawowego obszaru wszelkich działań planistycznych i decyzyjnych,
- uspołecznienie procesu podejmowania decyzji,
- zintegrowane podejście do wód powierzchniowych i podziemnych,
- traktowanie wody jako fundamentalnego czynnika kształtującego funkcjonowanie ekosystemów,
- wdrażanie mechanizmów ekonomicznych w gospodarowaniu wodami.

Tak zwana ramowa dyrektywa wodna (RDW) – *Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2000/60/WE z dnia 23 października 2000 r. ustanawiająca ramy wspólnotowego działania w dziedzinie polityki wodnej*<sup>19</sup> – jest odpowiedzią na wieloletnie wysiłki Wspólnoty, zmierzające do lepszej ochrony wód poprzez ustalenie zintegrowanej europejskiej polityki wodnej opartej na przejrzystych, efektywnych i spójnych ramach legislacyjnych. RDW porządkuje i koordynuje istniejące europejskie ustawodawstwo wodne. Wprowadza ekologiczne, holistyczne podejście do oceny stanu wód i planowania gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju. Ustanawia ramy działań na rzecz ochrony śródłądowych wód powierzchniowych, wód przejściowych, wód przybrzeżnych oraz wód podziemnych.

Do kluczowych elementów RDW należą<sup>20</sup>:

- ochrona wszystkich wód powierzchniowych oraz podziemnych w aspekcie całościowym,
- osiągnięcie dobrego stanu wód do roku 2015,
- zintegrowane gospodarowanie wodami w oparciu o obszary dorzeczy,
- łączne podejście dotyczące regulacji emisji i standardów jakościowych wody oraz stopniowe eliminowanie substancji szczególnie niebezpiecznych,

<sup>17</sup> R. Miłaszewski *Polityka ochrony wód...*, s. 328.

<sup>18</sup> *Projekt Narodowej Strategii Gospodarowania Wodami...*, s. 32.

<sup>19</sup> Dz. Urz. UE L 327 z 22.12.2000, s. 1–73.

<sup>20</sup> <http://www.rdw.org.pl> (maj 2009).

- instrumenty ekonomiczne: analiza ekonomiczna oraz zwrot kosztów za usługi wodne w celu zrównoważonego użytkowania wody,
- zaangażowanie społeczeństwa oraz użytkowników wody.

Pełne wdrożenie RDW do 2030 r. zostało narzucone w dokumencie programowym platformy technologicznej pt. *Water Supply and Sanitation Technology Platform* (WSSTP) w 2004 r., w ramach prac planistycznych Komisji Europejskiej, nakreślających stan gospodarki wodnej w Europie w 2030 r.<sup>21</sup>

RDW za priorytet uznaje dbałość o charakterystyki jakościowe zasobów wodnych oraz redukcję emisji niebezpiecznych substancji do wód. Dyrektywa zwraca uwagę na konieczność sformułowania wspólnych dla państw członkowskich definicji jakościowego stanu wód oraz potrzebę właściwego planowania terminów osiągania wymaganych charakterystyk jakościowych. Na uwagę zasługuje ponadto obowiązek likwidacji szkód u źródła oraz zasada „zanieczyszczający płaci”.

Dyrektywa zobowiązuje państwa członkowskie do opracowywania planów gospodarowania wodami w dorzeczeniach oraz do monitoringu stanu wód. Podkreślono w niej też konieczność informowania ogółu społeczeństwa o zagadnieniach związanych z gospodarką wodną, o działaniach realizowanych, jak również planowanych<sup>22</sup>.

Postanowienia RDW znalazły odzwierciedlenie w wielu aktach prawnych i programach związanych bezpośrednio lub pośrednio z gospodarką wodno-ściekową w Polsce. Należą do nich m.in.:

- *Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska* (t.j.: Dz. U. z 2008 r. Nr 25, poz. 150, z późn. zm.),
- *Ustawa z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne* (t.j.: Dz. U. z 2005 r. Nr 239, poz. 2019, z późn. zm.),
- *Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach* (t.j.: Dz. U. z 2007 r. Nr 39, poz. 251, z późn. zm.),
- *Ustawa z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków* (Dz. U. Nr 72, poz. 747, z późn. zm.),
- *Krajowy program oczyszczania ścieków komunalnych* i jego aktualizacje,
- programy ochrony wód przed azotanami pochodzenia rolniczego,

---

<sup>21</sup> Z. Kaczmarek, *Gospodarka wodna w Polsce u progu XXI wieku*, w: *Materiały Konferencyjne II Kongres Inżynierii Środowiska PAN*, Lublin 2005.

<sup>22</sup> A. Puzkarewicz, *Wybrane uwarunkowania prawne związane z gospodarką wodno-ściekową*, „Zeszyty Naukowe Południowo-Wschodniego Oddziału Polskiego Towarzystwa Inżynierii Ekologicznej z siedzibą w Rzeszowie oraz Polskiego Towarzystwa Gleboznawczego”, nr 9, Rzeszów, 2007, s. 81.

- programy poprawy jakości wód przeznaczonych do zaopatrzenia ludności w wodę do picia,
- programy działań ujęte w planach gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy dla osiągnięcia celów środowiskowych,
- programy monitoringu wód w obszarach dorzeczy.

Dyrektywa Rady 91/271/EWG z dnia 21 maja 1991 r. dotycząca oczyszczania ścieków komunalnych<sup>23</sup> reguluje przepisy prawne Unii Europejskiej w zakresie zbierania, oczyszczania i odprowadzania ścieków. Traktat akcesyjny obliguje rząd Rzeczypospolitej Polskiej do wybudowania, rozbudowania i/lub zmodernizowania oczyszczalni cieków komunalnych i systemów kanalizacji zbiorczej w aglomeracjach, po uwzględnieniu wynegocjowanych terminów przejściowych, w horyzoncie czasowym do 2015 r.

Dyrektywa podkreśla potrzebę<sup>24</sup>:

- oczyszczania cieków w celu zapobiegania niekorzystnym skutkom środowiska, spowodowanym odprowadzaniem niedostatecznie oczyszczonych cieków, z uwzględnieniem obszarów szczególnie wrażliwych,
- wsparcia technik powtórnego wykorzystania osadów powstających w oczyszczalniach,
- podporządkowania metod postępowania ze ściekami przemysłowymi, w tym biodegradowalnymi, podczas ich wprowadzania do systemów zbierania oraz zrzutu do wód oraz osadami ściekowymi pochodzącymi z oczyszczalni ścieków – odpowiednim wymogom, procedurom oraz monitoringowi.

Zadania wynikające z realizacji zapisów dyrektywy obejmują realizację inwestycji związanych z wdrażaniem *Krajowego programu oczyszczania ścieków komunalnych* (KPOŚK), programu wyposażenia zakładów przemysłu rolno-spożywczego o wielkości mniejszej niż 4000 RLM, odprowadzających ścieki bezpośrednio do wód, w urzędzenia zapewniające wymagane przez polskie prawo standardy ochrony wód.

Działania zidentyfikowane w KPOŚK dotyczą budowy, rozbudowy bądź modernizacji systemów kanalizacyjnych, dążących do zapewnienia prawidłowego zbierania i oczyszczania ścieków komunalnych oraz ścieków przemysłowych biologicznie rozkładalnych z niektórych dziedzin przemysłu, które nie są odprowadzane do oczyszczalni komunalnych, w celu redukcji ładunków zanieczyszczeń odprowadzanych do środowiska.

<sup>23</sup> Dz. Urz. UE L 135 z 30.05.1991, s. 40–52.

<sup>24</sup> *Prognoza oddziaływania na środowisko...*, s. 55.

Przepisy dyrektywy 91/271/EWG zostały przetransponowane do prawa krajowego i znalazły swoje odzwierciedlenie w ustawach i rozporządzeniach związanych z gospodarką wodną, m.in. w ustawie *Prawo wodne* oraz ustawie o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków.

## Zakończenie

Przystąpienie do Unii Europejskiej nałożyło na Polskę wiele zobowiązań wynikających z konieczności dostosowania gospodarki wodno-ściekowej oraz dotyczącego jej ustawodawstwa do wymagań unijnych. Obecny etap rozwoju społeczno-gospodarczego i zobowiązania międzynarodowe co do ochrony wód wymagają nowego spojrzenia na sprawy związane z gospodarowaniem wodami – zgodnie z zasadą trwałego i zrównoważonego rozwoju. Koniecznością jest zbudowanie sprawnego systemu gospodarki wodnej, który dzięki wykorzystaniu instrumentów prawnych, ekonomicznych oraz przy udziale społeczeństwa będzie zapewniał utrzymanie dobrego stanu wód i ekosystemów wodnych oraz bezpieczeństwo w zakresie zaspokojenia potrzeb wodnych ludności, ochrony przeciwpowodziowej i ochrony przed skutkami suszy.

Międzynarodowe regulacje prawne, przepisy prawa polskiego, a także inne zobowiązania Polski dotyczące gospodarowania wodami wskazują, iż konieczna jest systemowa zmiana w tej dziedzinie oraz wielopłaszczyznowa integracja wszelkich poczynań i celów środowiskowych z obszaru gospodarki wodnej na szczeblu centralnym, regionalnym i lokalnym. W Polsce trwa obecnie proces wdrażania tych zmian, m.in. poprzez zapisy ustawy *Prawo wodne*, która uwzględnia nowatorskie regulacje tzw. ramowej dyrektywy wodnej. Trwają również prace nad przygotowaniem Narodowej Strategii Gospodarowania Wodami do roku 2030. Strategia ma być podstawowym dokumentem określającym cele i priorytety gospodarowania wodami w powiązaniu z priorytetami innych polityk sektorowych i regionalnych, opierającym się w szczególności na integracji wymagań rozwoju społeczno-gospodarczego z potrzebami dbałości o środowisko przyrodnicze, czyli zasadami zrównoważonego rozwoju.

## Streszczenie

Właściwe gospodarowanie zasobami wodnymi powinno uwzględniać interesy wszystkich sektorów gospodarczych, społecznych oraz ochrony środowiska zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju. W artykule opisano wybrane międzynarodowe uwarunkowania formalnoprawne wpływające na Polską gospodarkę wodno-ściekową.

---

Szczególną uwagę poświęcono nadrzędnym strategiom i konwencjom międzynarodowym oraz regulacjom Unii Europejskiej w zakresie polityki wodnej – dyrektywie wodnej 2000/60/WE oraz dyrektywie 91/271/EWG dotyczącej oczyszczania ścieków komunalnych.

### **Summary**

#### **INTERNATIONAL CONDITIONS OF IMPLEMENTATION OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF WATER AND WASTE WATER ECONOMY**

Appropriate usage of water resources should take into consideration interests of all economy, social and environmental sectors in line with sustainable development principle. In article was described selected international legal and formal conditions having influence on Polish water and waste water economy. Special attention was paid to supervisory strategies and international conventions but also European Community water regulations (Water Directive 2000/60/WE and Waste Water Treatment Directive 91/271/ EWG).